

Stanisława Bartosiewicz, Elżbieta Stańczyk

Kontynuacja rozważań na temat wybranych aspektów sytuacji społeczno-gospodarczej Ściany Wschodniej w porównaniu z resztą Polski w latach 2003 - 2011

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 36/2, 159-177

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Stanisława Bartosiewicz*

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

Elżbieta Stańczyk**

Urząd Statystyczny we Wrocławiu

KONTYNUACJA ROZWAŻAŃ NA TEMAT WYBRANYCH ASPEKTÓW SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ ŚCIANY WSCHODNIEJ W PORÓWNANIU Z RESZTĄ POLSKI W LATACH 2003–2011

STRESZCZENIE

W artykule zweryfikowano następującą hipotezę: przyczyną słabszej pozycji gospodarczej ściany wschodniej wobec reszty Polski jest jej rolniczy charakter. Procedura weryfikacji składała się z trzech etapów. Pierwszy z nich polegał na uzasadnieniu rolniczego charakteru ściany wschodniej na tle rolnictwa reszty Polski za pomocą wybranych kilku cech, które wykazały przewagę rolnictwa ściany wschodniej nad rolnictwem reszty Polski. W drugim etapie procedury weryfikacji postawionej hipotezy sprawdzono również, wykorzystując wybrane cechy ekonomiczne, negatywne skutki rolniczego charakteru ściany wschodniej w porównaniu z resztą Polski. W trzecim zaś etapie procedury wykazano negatywne skutki społeczne rolniczego charakteru ściany wschodniej na tle reszty Polski. Wniosek końcowy jest następujący: w badanym przedziale czasowym (2003–2011) brak pozytywnych skutków polityki spójności.

Słowa kluczowe: ściana wschodnia a reszta Polski, rolnictwo i sektor rolniczy, poziom i tempo wzrostu wybranych cech.

* Adres e-mail: stanislawa.bartosiewicz@gmail.com.

** Adres e-mail: e.stanczyk@stat.gov.pl.

Wprowadzenie

Dwa lata temu na konferencji, której kontynuacją jest dzisiejsza, zaprezentowano referat: *Małe co nieco o sytuacji ściany wschodniej w porównaniu z resztą Polski*. Treść tego referatu można ująć krótko w dwu punktach:

- a) poziom i tempo wzrostu średnich płac na terenie **ściany wschodniej** są mniejsze niż w **pozostalej Polsce**; nożyce się więc rozwierają, a jest to zjawisko niepokojące z punktu widzenia polityki spójności;
- b) trzeba jednak powiedzieć, że **ściana wschodnia** dostarcza też mniej społeczeństwu polskiemu w postaci wartości dodanej i pod tym względem rozwija się wolniej od reszty polskich województw.

Obecnie autorki spełniają obietnicę złożoną we wrześniu 2011 roku, prezentując teraz inne charakterystyki sytuacji społeczno-gospodarczej województw **ściany wschodniej** w stosunku do pozostałych województw. Tymi innymi wskaźnikami próbują wyjaśnić przyczyny pogłębiającego się zacofania **ściany wschodniej** wobec **reszty Polski** oraz jego skutki w postaci stopnia zamożności i zarazem poziomu ubóstwa społeczności **ściany wschodniej** na tle **reszty Polski**. Autorki podjęły próbę weryfikacji hipotezy sformułowanej następująco: główną przyczyną gorszej sytuacji społeczno-gospodarczej **ściany wschodniej** jest jej rolniczy charakter, ponieważ sektor rolniczy w Polsce daje zaledwie kilka procent wartości dodanej, a więc tam, gdzie ono przeważa, sytuacja społeczno-gospodarcza jest słabsza. Przedstawiono to w tabeli 1.

Tabela 1. Udział wartości dodanej brutto w sektorze rolniczym^a
w ogólnej wartości dodanej brutto w Polsce
oraz na ścianie wschodniej w latach 2003–2010

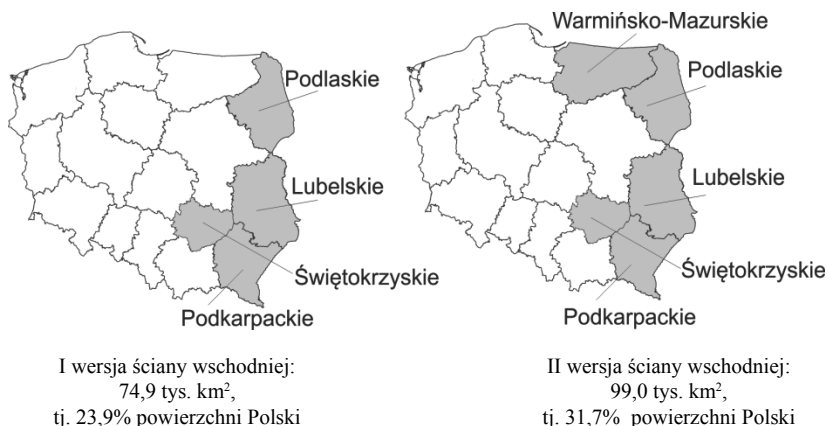
Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	%							
Polska ogółem	4,3	5,0	4,5	4,2	4,2	3,7	3,6	3,7
Ściana wschodnia I wersja	6,5	7,4	6,9	6,5	6,7	5,8	5,7	5,9
Ściana wschodnia II wersja	6,9	7,8	7,2	6,8	6,9	5,9	6,0	6,3

^a Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Źródło: obliczenia na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>.

Dla porządku przypominamy, że w artykule ujęto występują dwie wersje **ściany wschodniej**: pierwsza obejmuje województwa lubelskie, podkarpackie, podlaskie i świętokrzyskie, w drugiej dodajemy jeszcze województwo warmińsko-mazurskie. Dwie mapki na rysunku 1 ilustrują wymienione wersje podziału obszaru Polski.

Rysunek 1. Dwie wersje ściany wschodniej

Na marginesie tych informacji można dodać, że gdyby województwo mazowieckie nie było tak żądne obszarowej wielkości, oddałoby wschodni „rogalik” województwu podlaskiemu¹, a południowy „cypelek” województwu świętokrzyskiemu². W ten sposób na pewno by uzyskało pierwsze miejsce w rankingu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a jednocześnie może trochę lepiej prezentowałaby się wtedy ściana wschodnia. Taki nowy podział administracyjny Polski przedstawiono na rysunku 2.

¹ Obejmujący następujące powiaty województwa mazowieckiego: łosicki, siedlecki i miasto na prawach powiatu Siedlce.

² Obejmujący następujące powiaty województwa mazowieckiego: białobrzegi, kozienicki, lipski, przysuski, szydlowiecki, zwoleński, garwoliński, grójecki oraz radomski i miasto na prawach powiatu Radom.

Rysunek 2. Dwie wersje ściany wschodniej po korekcie województwa mazowieckiego

I wersja ściany wschodniej (po korekcie):
85,6 tys. km², tj. 27,4% powierzchni Polski

II wersja ściany wschodniej (po korekcie):
109,8 tys. km², tj. 35,1% powierzchni Polski

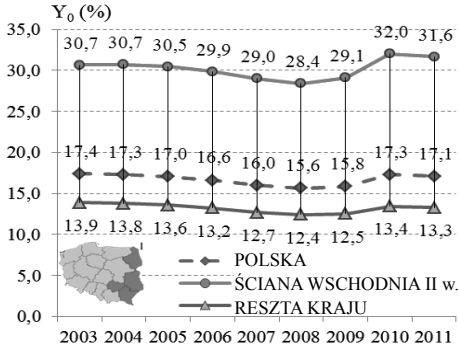
Źródło: obliczenia na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>.

Źródłem wszystkich informacji użytych w badaniu są oficjalne dane Głównego Urzędu Statystycznego. W tych źródłach danych rolnictwo występuje w dwu postaciach: po pierwsze, jako **sektor rolniczy** obejmujący oprócz wąskiego pojęcia rolnictwa także leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, po drugie – samo **rolnictwo**.

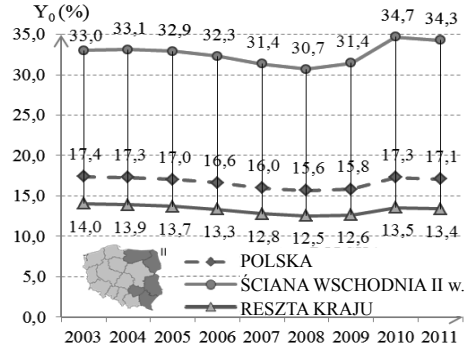
1. Wskaźniki podkreślające rolniczy charakter ściany wschodniej na tle reszty Polski

Rolniczy charakter ściany wschodniej potwierdzają przede wszystkim wskaźniki opisujące procentowy udział pracujących tam w sektorze rolnictwa w porównaniu z udziałem w reszcie Polski oraz średnim udziałem w całym kraju. Wskaźniki te to procentowo wyrażone ułamki, których liczniki to liczba pracujących w sektorze rolnictwa, a mianownik – liczba pracujących w gospodarce narodowej. Rysunki 3 i 4 są tak wyraźne, że nie wymagają komentarza.

Rysunek 3. Udział pracujących w sektorze rolniczym w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej w wersji I ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 4. Udział pracujących w sektorze rolniczym w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej w wersji II ściany wschodniej w latach 2003–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

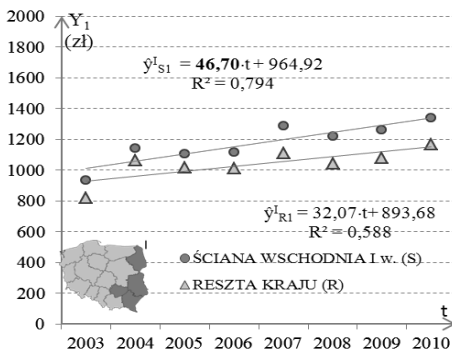
Dalszych dowodów na rolniczy charakter ściany wschodniej w porównaniu z resztą Polski dostarczają następujące wskaźniki:

- wartość dodana brutto wypracowana przez sektor rolnictwa na mieszkańca w zł (Y_1);
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze rolniczym w zł (Y_2);
- wartość produkcji rolniczej (samo rolnictwo) na mieszkańca w zł (Y_3);
- wartość skupu produktów rolnych (w samym rolnictwie) na mieszkańca w zł (Y_4);
- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie w zł (Y_5).

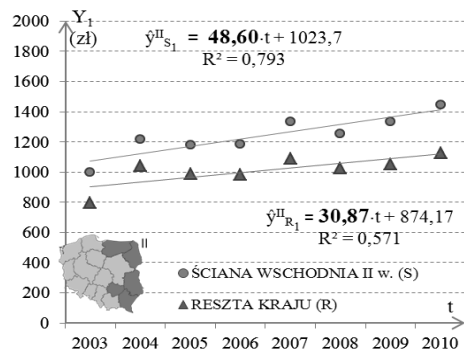
Wyniki obliczeń wskaźników przedstawiono w postaci liniowych trendów. Wszystkie trendy mają wystarczająco dobrą jakość, to jest mają istotne oceny parametrów i wysoki poziom współczynnika determinacji R^2 . Na każdym z kolejnych wykresów pokazano dwa trendy: jeden dotyczący ściany wschodniej, drugi – reszty Polski. Interesujące są tu dwa zagadnienia: wzajemny poziom położenia trendów na wykresie oraz porównanie ich współczynników kierunkowych. Nieparzyste numery wykresów dotyczą I wersji ściany wschodniej, parzyste zaś – II wersji.

Na rysunkach 5 i 6 przedstawiono wskaźnik Y_1 . Jego poziom jest na obu wykresach nieco wyższy dla ściany wschodniej w porównaniu z jego wartością dla reszty Polski. Świadczy to o tym, że sektor rolniczy wypracowuje tam na mieszkańca trochę więcej złotych niż robi to w pozostałej Polsce. Przewagę ściany wschodniej podkreśla także tempo wzrostu wskaźnika reprezentowane przez współczynnik kierunkowy trendu, który jest znacznie wyższy dla ściany wschodniej niż dla reszty Polski.

Rysunek 5. Wartość dodana brutto wypracowana przez sektor rolnictwa na mieszkańca w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

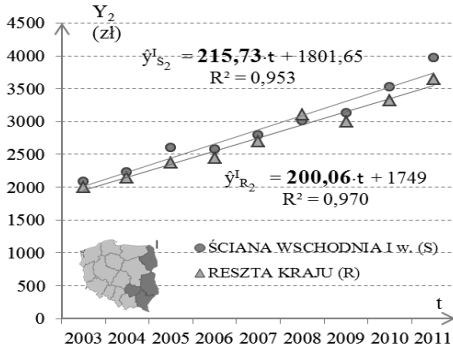
Rysunek 6. Wartość dodana brutto wypracowana przez sektor rolnictwa na mieszkańca w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

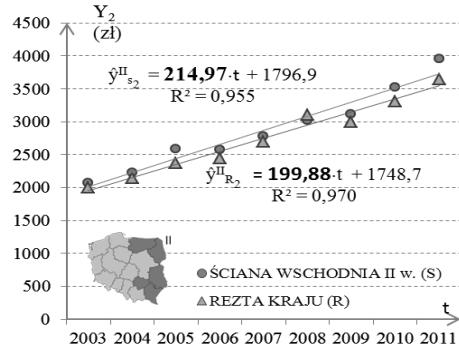
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

Wskaźniki Y_2 , Y_3 , Y_4 i Y_5 pokazano na parach rysunków: pierwszą parę na rysunkach 7 i 8, drugą – na rysunkach 9 i 10, trzecią – na rysunkach 11 i 12, a czwartą – na rysunkach 13 i 14. Sytuacja porównawcza jest tu identyczna z przedstawioną wyżej.

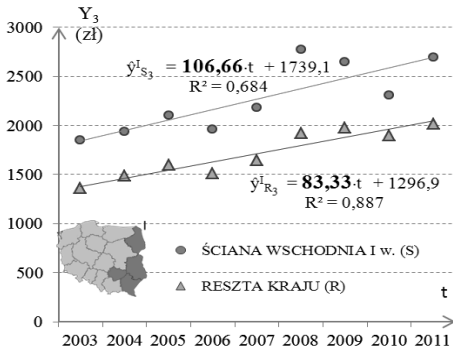
Rysunek 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze rolniczym w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

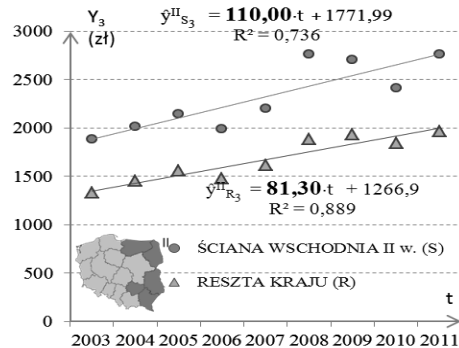
Rysunek 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze rolniczym w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

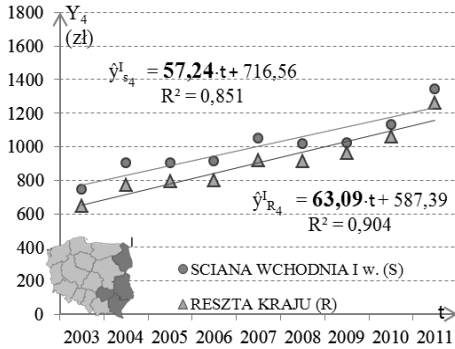
Rysunek 9. Wartość produkcji rolniczej na mieszkańca w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

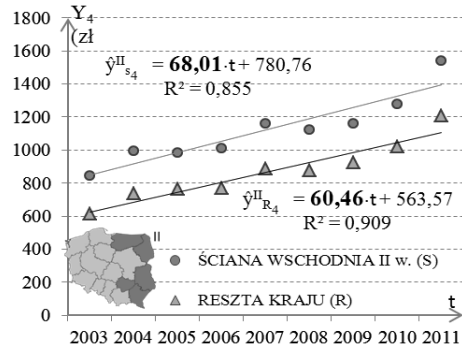
Rysunek 10. Wartość produkcji rolniczej na mieszkańca w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

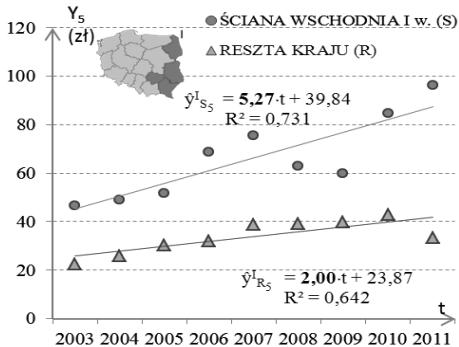
Rysunek 11. Wartość skupu produktów rolnych na mieszkańca w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

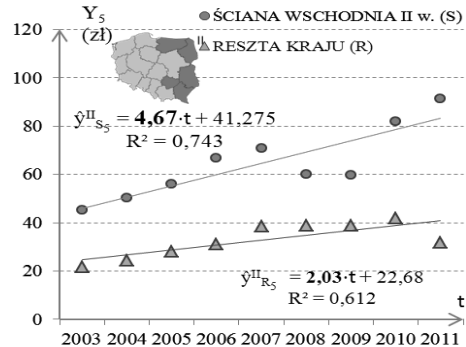
Rysunek 12. Wartość skupu produktów rolnych na mieszkańca w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 13. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 14. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

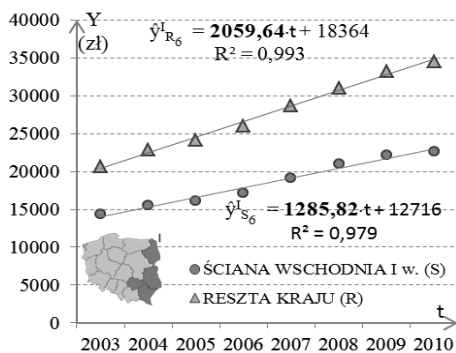
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

2. Weryfikacja hipotezy: główną przyczyną słabej pozycji ściany wschodniej wobec reszty Polski jest jej rolniczy charakter

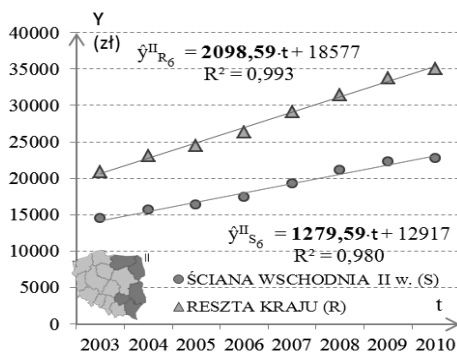
Procedura weryfikacji hipotezy podanej w tytule trzeciej części artykułu polega na zachowaniu stylu „wykresowego” zastosowanego w drugiej części.

Najpierw przedmiotem badań są następujące wskaźniki: wartość dodana ogółem liczona na jednego mieszkańca oraz na jednego pracującego w obu wyróżnionych obszarach Polski (Y_6 i Y_7). Trendy na dwóch parach rysunków (pierwsza para na rysunkach 15 i 16, druga – na rysunkach 17 i 18) prezentują przewagę reszty Polski nad ścianą wschodnią (w obu jej wersjach) zarówno pod względem poziomu wartości dodanej ogółem, jak i tempa jej wzrostu w badanym okresie. Mimo że sektor rolniczy ściany wschodniej wypracowuje więcej wartości dodanej od tego sektora w pozostałej Polsce, inne działy gospodarki narodowej pracują na tyle słabo na terytorium ściany wschodniej, że zaniżają wyraźnie jej położenie gospodarcze na tle reszty Polski.

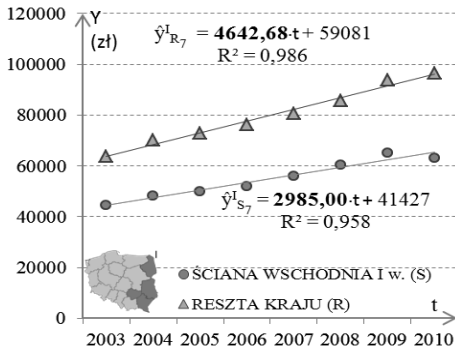
Rysunek 15. Wartość dodana brutto na mieszkańca w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

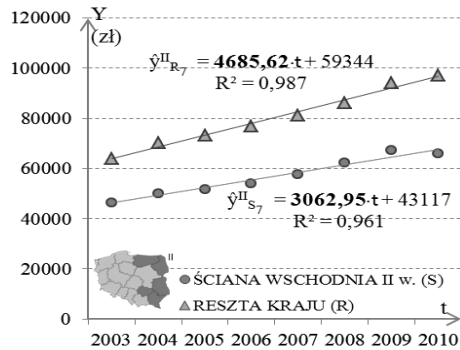
Rysunek 16. Wartość dodana brutto na mieszkańca w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

Rysunek 17. Wartość dodana brutto na jednego pracującego w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

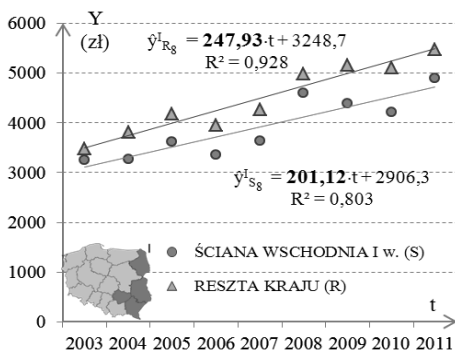
Rysunek 18. Wartość dodana brutto na jednego pracującego w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2010

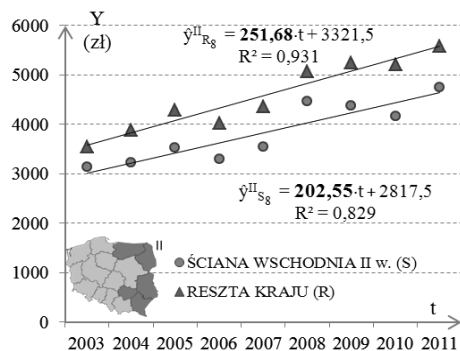
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

Samo rolnictwo wykazuje mniejszą wydajność produkcji rolniczej z ha, mierzoną takimi wskaźnikami, jak: wartość produkcji rolniczej za 1 ha oraz wartość skupu produktów rolnych z 1 ha użytków rolnych (Y_8 i Y_9). Przedstawiono to na dwóch parach rysunków: 19 i 20, oraz 21 i 22, które nie wymagają interpretacji.

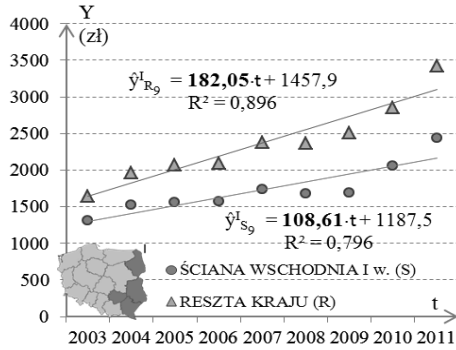
Rysunek 19. Wartość produkcji rolniczej z 1 ha w zł I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

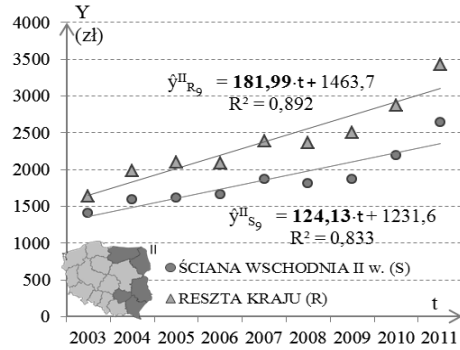
Rysunek 20. Wartość produkcji rolniczej z 1 ha w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 21. Wartość skupu produktów rolnych z 1 ha w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

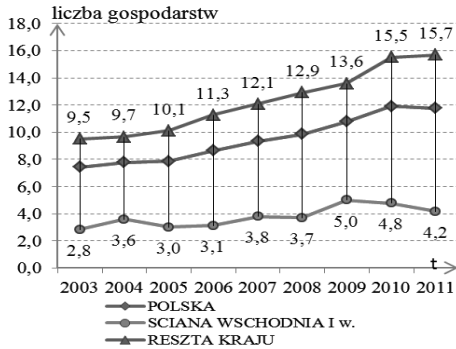
Rysunek 22. Wartość skupu produktów rolnych z 1 ha w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

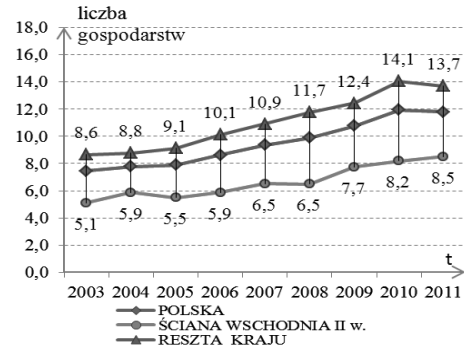
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

Uważamy, że taka sytuacja w rolnictwie ściany wschodniej wynika ze struktury wielkości gospodarstw rolnych. Są one po prostu mniejsze niż gospodarstwa rolne w pozostałej części Polski, a zatem także mniej towarowe. Porównanie struktur wielkości gospodarstw rolnych w obu częściach kraju przedstawiono na rysunkach 23 i 24 (tym razem przedstawiono je w innej formie, jako wykresy liniowe według nomenklatury Excela).

Rysunek 23. Liczba gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej na 1000 gospodarstw rolnych w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 24. Liczba gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej na 1000 gospodarstw rolnych w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

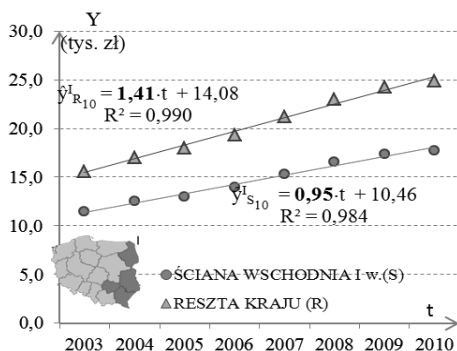
3. Społeczne skutki słabej pozycji ściany wschodniej wobec reszty Polski

Sytuację na ścianie wschodniej w porównaniu z resztą Polski oceniono za pomocą następujących wskaźników:

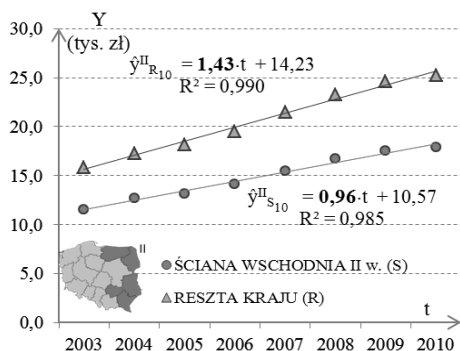
- nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych na mieszkańca w tys. zł (Y_{10});
- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ogółem na osobę w zł (Y_{11});
- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy najemnej na osobę w zł (Y_{12});
- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek na osobę w zł (Y_{13});
- saldo migracji na pobyt stały (napływ minus odpływ migrantów) na 1000 ludności (Y_{14});
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym (Y_{15});
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (Y_{16});
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg ustawowej groźby ubóstwa (Y_{17}).

Z czterech pierwszych wskaźników zaprezentowanych w postaci trendów (cztery pary rysunków: 25 i 26, 27 i 28, 29 i 30 oraz 31 i 32) jednoznacznie wynika słaba pozycja ściany wschodniej wobec reszty Polski.

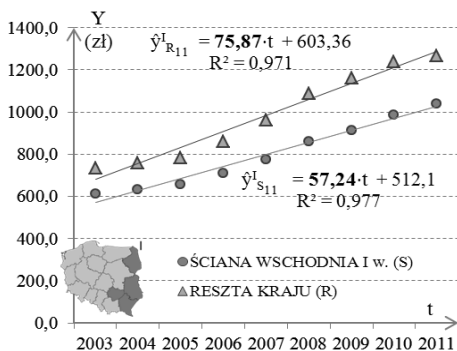
Rysunek 25. Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych na mieszkańca w tys. zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

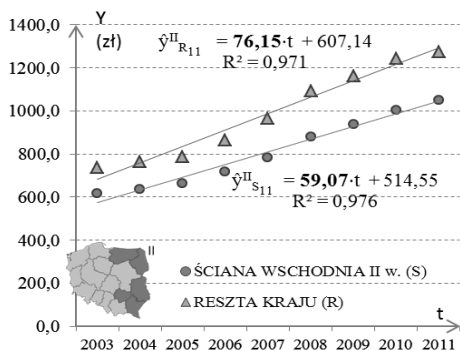
Rysunek 26. Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych na mieszkańca w tys. zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

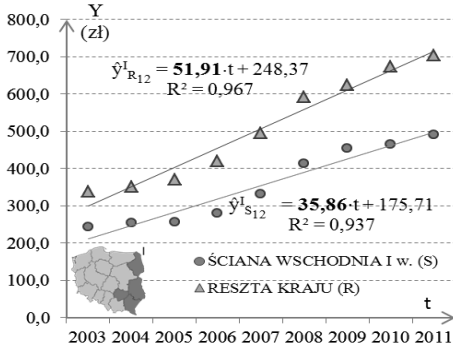
Rysunek 27. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ogółem na osobę w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

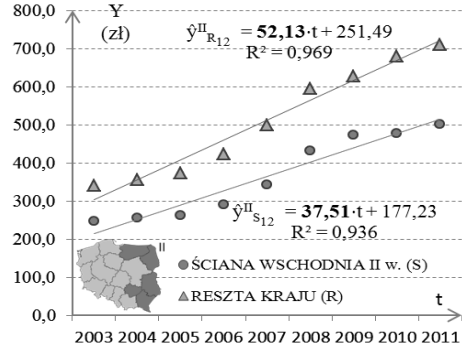
Rysunek 28. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ogółem na osobę w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

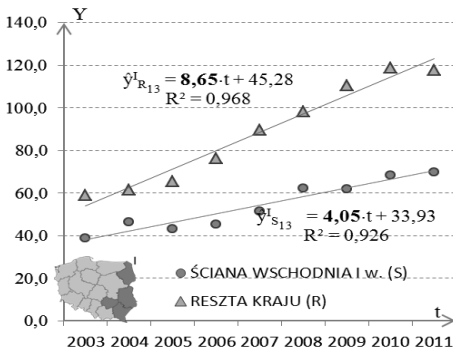
Rysunek 29. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy najemnej na osobę w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

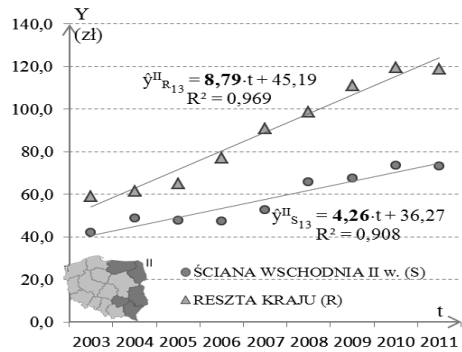
Rysunek 30. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy najemnej na osobę w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 31. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek na osobę w zł w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

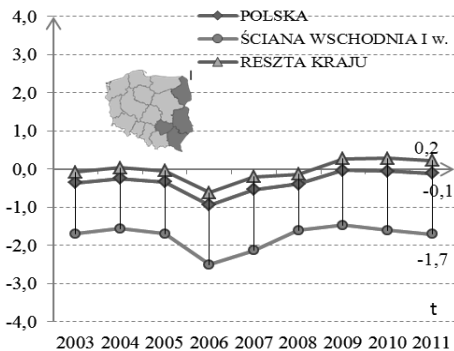

Rysunek 32. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek na osobę w zł w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

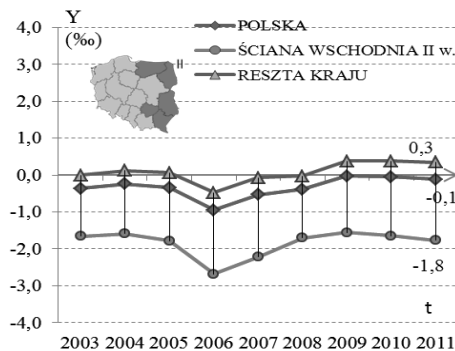

Para wykresów liniowych na rysunkach 33 i 34 opisujących zagadnienie migracji ludności na pobyt stały przedstawia proces wyludniania się ściany wschodniej. Zapewne dotyczy on ludzi młodych, pochodzących przede wszystkim ze wsi, a przyczyną tego negatywnego zjawiska jest poszukiwanie „chleba”, jak w XIX wieku.

Rysunek 33. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

Rysunek 34. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

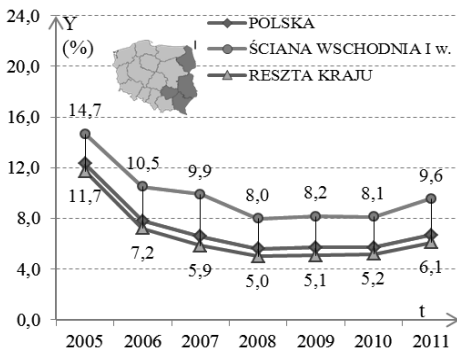
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/>.

Pozostałe trzy wskaźniki wymagają zdefiniowania. Zgodnie z metodologią GUS-u (badania budżetu gospodarstw domowych), w analizach ubóstwa obiektywnego za syntetyczną miarę dobrobytu ekonomicznego gospodarstwa domowego przyjmuje się poziom wydatków. Gospodarstwo domowe (a tym samym wszystkie osoby wchodzące w jego skład) jest uznane za ubogie (zagrożone ubóstwem), jeżeli poziom jego wydatków jest niższy od wartości przyjętej za granicę ubóstwa. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym (rysunki 35 i 36) to odsetek gospodarstw domowych, w których wydatki kształtują się na poziomie niższym niż obliczane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) minimum egzystencji. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka³.

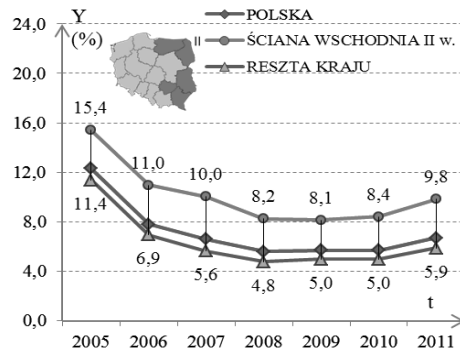
³ Dla przykładu, w 2011 r. dla gospodarstwa jednoosobowego pracowniczego minimum egzystencji zostało określone na poziomie 495,00 zł, a dla gospodarstwa czteroosobowego (dwoje osób dorosłych i dwoje dzieci w wieku do lat 14) – 1336,00 zł; w praktyce w gospodarstwach wieloosobowych za punkt wyjścia do ustalania granic ubóstwa skrajnego bierze się poziom minimum obliczony dla jedno-osobowego gospodarstwa pracowniczego, a następnie mnoży się tę wartość przez liczbę osób ekwiwalentnych (przypisując: wagę 1 pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej; 0,7 – każdej kolejnej osobie w tym wieku; 0,5 – każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat); więcej informacji o metodologii badań ubóstwa w publikacjach GUS-u, m.in. [*Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, 2012].

Na potrzeby drugiego wskaźnika (rysunki 37 i 38) obliczana jest corocznie relatywna granica ubóstwa, którą stanowi 50% średnich wydatków gospodarstw domowych. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym jest to zatem odsetek gospodarstw domowych, w których wydatki kształtują się na poziomie poniżej połowy przeciętnej wartości wydatków.

Rysunek 35. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w I wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

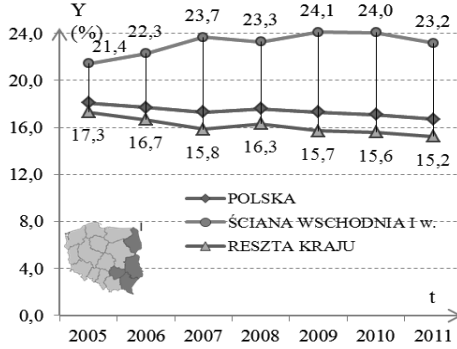
Rysunek 36. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym w II wersji ściany wschodniej w latach 2003–2011

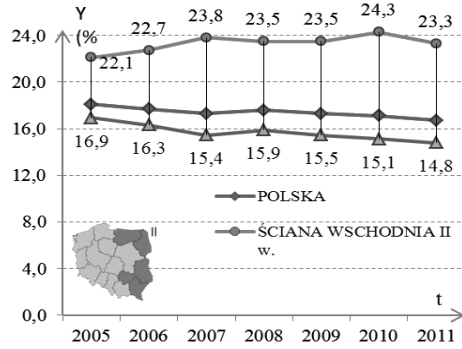
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według ustawowej granicy ubóstwa jest oparty na wartości granicznej, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia (rysunki 39 i 40). Odsetek gospodarstw domowych, w których wydatki na osobę kształtują się poniżej określonej, ustawowej granicy, to kolejny miernik służący do oceny zasięgu zagrożenia ubóstwem⁴.

⁴ Od października 2006 r. do października 2011 r. dla osoby samotnie gospodarującej była to kwota 477,00 zł, a dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym – 351,00 zł.

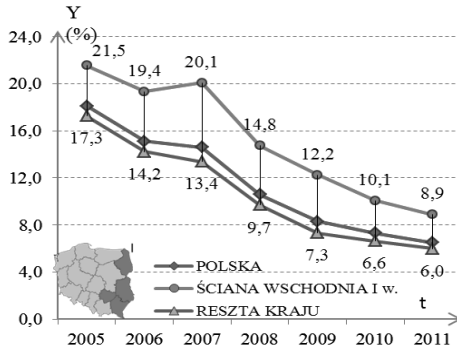
Rysunek 37. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w I wersji ściany wschodniej w latach 2005–2011

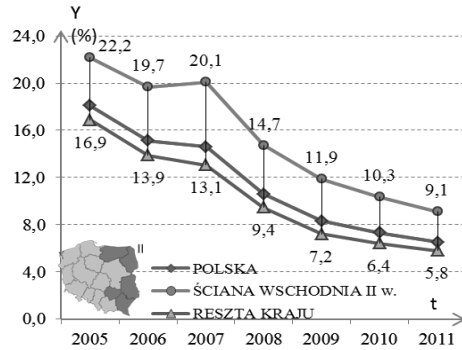
Rysunek 38. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w II wersji ściany wschodniej w latach 2005–2011

Rysunek 39. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według ustawowej granicy ubóstwa w I wersji ściany wschodniej w latach 2005–2011

Rysunek 40. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według ustawowej granicy ubóstwa w II wersji ściany wschodniej w latach 2005–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Banku Danych Lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/> oraz publikacji [Ubóstwo w Polsce w 2011 r., 2012].

Każdy wskaźnik zagrożenia ubóstwem społeczeństwa wskazuje na wykresach na wyraziste, negatywne skutki społeczne dla ściany wschodniej jej rolniczego charakteru.

Podsumowanie

Wydaje się, że w artykule potwierdzono hipotezę dotyczącą przyczyny słabości ściany wschodniej na tle reszty Polski oraz pokazano negatywne skutki społeczne wynikające z zacofania rolnictwa na jej terytorium. W analizowanym przedziale czasowym nadal obserwuje się brak pozytywnych skutków polityki spójności.

Literatura

Bartosiewicz S., Stańczyk E. (2013), *Małe co nieco o sytuacji ściany wschodniej w porównaniu z resztą Polski*, w: *Metody ilościowe w ekonomii*, red. J. Hozer, B. Bieszk-Stolorz, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 31, Szczecin.
Ubóstwo w Polsce w 2011 r. (2012), GUS, Warszawa.

Źródła danych

Rocznik Statystyczny 2004, 2009, 2010, 2011, 2012, GUS, Warszawa.
Rocznik Statystyczny Województw 2004, 2009, 2010, 2011, 2012.
Bank Danych Lokalnych <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 5.09.2013).

CONTINUATION OF THE DISCUSSION ON CERTAIN ASPECTS OF SOCIO-ECONOMIC SITUATION OF THE EASTERN WALL IN COMPARISON WITH THE REST OF POLAND IN YEARS 2003–2011

Abstract

The article verified the following hypothesis: the cause of a weaker economic position of the Eastern wall against the rest of Poland lies in its agricultural character. The verification procedure consisted of three stages. The first of these was to justify the agricultural nature of the Eastern wall against the background of the agriculture in the rest of Poland using a few selected characteristics which showed the advantage of agriculture of the Eastern wall over the rest of Poland. In the second stage of the verification procedure of the hypothesis, economic and negative effects of the agricultural nature of the Eastern wall compared to the

rest of the Poland were checked, using some selected characteristics as well. The third stage of the procedure has shown negative social impacts of the agricultural nature of the Eastern wall against the background of the rest of Poland. The conclusion is the following sentence: in studied time interval (2003–2011) there were no positive effects of cohesion policy.

Translated by Elżbieta Stańczyk, Grzegorz Pawlaczek

Keywords: Eastern wall and the rest of Poland, agriculture and agricultural sector, level and rate of growth of selected characteristics.

Kod JEL: R13.